

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πριν δέκα χρόνια δεν θα μπορούσα να φανταστώ ότι θα καθόμουν εδώ, σε ένα δωμάτιο περιτριγυρισμένο από δέντρα, στο πίσω μέρος του σπιτιού μου, και ότι θα έγραφα την εισαγωγή σε ένα βιβλίο για την ομοιοπαθητική. Τον Νοέμβριο του 1992 ήμουν απορροφημένη στις ερευνητικές μου εργασίες πληροφορικής στη ΝΑΣΑ, προσπαθώντας να παίξω το ακαδημαϊκό παιχνίδι. Η ζωή μου, με τις οικογενειακές και επαγγελματικές μου υποχρεώσεις, ήταν πολυάσχολη και συχνά αγχώδης.

Τα πράγματα, βεβαίως, αλλάζουν. Τίποτα δεν είναι πιο μεταμορφωτικό από μια κρίση που αφορά τα παιδιά μας. Τα παιδιά προέχουν, και αν κάτι τους συμβεί, ο καμβάς της ζωής εύκολα ξεφτίζει. Όταν ο γιος μου Max άρχισε να εμφανίζει συμπτώματα αυτισμού, με συνεπήραν δύο συναισθήματα – όπως συμβαίνει και με τους περισσότερους γονείς που αντιμετωπίζουν μια τέτοια κατάσταση: όλα ήταν «μια χαρά» και το περιστατικό θα ξεθύμαινε ή κάτι δεν πήγαινε καθόλου καλά. Η αίσθηση τρόμου στα σωθικά μου έλεγε ότι επρόκειτο για το δεύτερο.

Ο σύζυγός μου και εγώ αντιμετωπίσαμε το πρόβλημα όσο καλύτερα μπορούσαμε. Ήμουν αποφασισμένη να βοηθήσω τον Max να θεραπευτεί, όχι μόνο για το δικό του καλό αλλά και για το δικό μου, όπως και για όλη την οικογένειά μας. Έψαχνα να βρω μια λύση. Όταν διάβασα για την ομοιοπαθητική, μου φάνηκε η σωστή επιλογή. Ο Θεός σίγουρα εκείνη την ημέρα μάς έβλεπε από ψηλά και μας προστάτευε τα χρόνια που ακολούθησαν, όταν όλοι μαζί βαδίζαμε στον δύσκολο δρόμο προς την θεραπεία.

Δεν μου πήρε πολύ να συνειδητοποιήσω ότι η απρόσμενη θεραπεία του γιου μου ήταν πολύ πιο επαναστατική από οποιοδήποτε τεχνολογικό επίτευγμα ή ηλεκτρονικό πρόγραμμα. Όπως η επανάσταση του Διαδικτύου έπληξε τη Silicon Valley, έτσι και η απογοήτευση

από τον κόσμο της Silicon Valley έπληξε εμένα. Η εργασία μου στη πληροφορική μου φάνηκε ξαφνικά κοινότοπη και επουσιώδης σε σύγκριση με όσα είχαν συμβεί στον Max. Άρχισα να μελετώ την ομοιοπαθητική και πολύ σύντομα μαγεύτηκα. Δεν μπορούσα να πιστέψω ότι μια τέτοια εκπληκτική ιατρική μέθοδος είναι άγνωστη στους περισσότερους ανθρώπους. Τελικά, συνειδητοποίησα ότι έπρεπε να γράψω ένα βιβλίο για να πληροφορηθούν όλοι. Έπρεπε, επίσης, να μάθουν οι γονείς ότι υπάρχει ελπίδα για τα παιδιά τους. Εάν έστω και ένα παιδί βοηθιόταν όπως ο Max, τότε οι προσπάθειες δεν θα ήταν μάταιες.

Σήμερα, μετά από πολύχρονη έρευνα και μελέτη της ομοιοπαθητικής, ενώ προετοιμαζόμουν για τη δική μου μελλοντική εργασία, και πλέοντας στα πολιτικά ύδατα σε μια απόπειρα να αναγνωριστεί και να νομιμοποιηθεί η ομοιοπαθητική πρακτική στην Πολιτεία της Καλιφόρνια, συνειδητοποιώ ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να πληροφορηθεί το κοινό για το θησαυρό της ομοιοπαθητικής είναι από πρώτο χέρι – όχι με θεωρίες. Αγαπητέ αναγνώστη, ο ομοιοπαθητικός ορίζοντας ανοίγεται εδώ για να τον παρατηρήσεις και να τον απολαύσεις εφόσον είσαι πρόθυμος να ταξιδέψεις προς τα εκεί και να ακολουθήσεις τα ίχνη στους λόφους και στις κοιλάδες του. Στο βιβλίο γίνεται μια απόπειρα να περιγραφεί η πανοραμική του ομορφιά και το δυναμικό του. Εξαρτάται από σένα αν θα κάνεις το επόμενο βήμα για να ζήσεις την ομοιοπαθητική εμπειρία. Ελπίζω ότι θα το αποφασίσεις.

Amy L. Lansky, PhD
Portola Valley, Καλιφόρνια
Νοέμβριος 2002

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλω να δηλώσω κάποια πράγματα από την αρχή. Οφείλω τα πάντα στην οικογένειά μου – στο σύζυγό μου Steve Rubin και στους δυο γιους μου, Izaak και Max Rubin. Είναι όλοι τους η χαρά μου, το καταφύγιό μου στις δυσκολίες και αυτοί που μου παρέχουν όλη την υποστήριξη και ενθάρρυνση που θα επιθυμούσε κανείς.

Πέρα από το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον μου, υπάρχουν οι φίλοι και οι συνεργάτες που με συμβούλεψαν και με ενθάρρυναν καθ' όλη την πορεία μου ως ομοιοπαθητικού και συγγραφέα. Τις περισσότερες πληροφορίες μου τις παρείχε ο σύζυγός μου Steve, ο οποίος ήταν ο πρώτος και ο τελευταίος που διάβασε το βιβλίο αυτό πριν κυκλοφορήσει, και δύο πολύ αγαπημένοι φίλοι: ο Richard Gabriel –ποιητής, συγγραφέας, συνάδελφος στο χώρο της πληροφορικής και εκπληκτικός καθαρίστας– και ο Richard Pitt – αναζητητής, δάσκαλος, ομοιοπαθητικός και ισχυρή φωνή υπευθυνότητας και σοφίας στον αναπτυσσόμενο ομοιοπαθητικό κόσμο. Πολύτιμη υπήρξε επίσης η συνεισφορά του Julian Winston, κορυφαίου ιστορικού της ομοιοπαθητικής, της Wenda Brewster O'Reilly, συντάκτριας της καλύτερης και πιο πρόσφατης αγγλικής μετάφρασης του *Οργάνου*, και η Maggie Taeger, φίλη και συμμαθήτρια στην ομοιοπαθητική. Από την αρχή ως το τέλος του ταξιδιού μου στη συγγραφή αυτού του βιβλίου, ο συγγραφέας Dean Radin μου παρείχε συμβουλές και καθοδήγηση για τον κόσμο των εκδόσεων. Άλλοι που διάβασαν αυτό το βιβλίο στα διάφορα στάδια και μου έδωσαν συμβουλές και με ενθάρρυναν είναι οι: Sally Ahnger, Jennifer Dungan, Russell Targ, Sandra Martin, Patrick Huyghe, Chris Wellens, Bruce Horn και βεβαίως ο John Melnychuk, ο οικογενειακός μας ομοιοπαθητικός, στον οποίο οφείλουμε τα πάντα. Αγάπη και υποστήριξη δέχθηκα επίσης από τη μητέρα μου Jeanette Lansky, τη Laura Hertzfeld και την Bertha Philyaw.

Βεβαίως, το μεγαλύτερο μέρος αυτού του βιβλίου αφορά την

εμπειρία της ομοιοπαθητικής από πρώτο χέρι. Αυτό έγινε με τη συμβολή πολλών ομοιοπαθητικών και ασθενών που μου διηγήθηκαν τις ιστορίες τους, με την ελπίδα ότι θα βοηθήσουν και άλλους να βρουν τη θεραπεία – γι' αυτό τους στέλνω όλη μου την αγάπη και τις ευχαριστίες. Σχεδόν όλα αυτά τα άτομα συμμετείχαν σε μια διεθνή διαδικτυακή κοινότητα που έχει αφοσιωθεί στην ομοιοπαθητική, και πολλά μέλη της έγιναν φίλοι και δάσκαλοί μου.

Η πρώτη μου επαφή με την ομοιοπαθητική έγινε μέσω όλων εκείνων που βοήθησαν στη θεραπεία του Max και όλης της οικογένειάς μου. Το ταξίδι μας στον κόσμο της ομοιοπαθητικής ξεκίνησε από ένα άρθρο της Judyth Reichenberg-Ullman στο περιοδικό *Mothering*. Η Joan Kobara μάς σύστησε τον οικογενειακό ομοιοπαθητικό μας, John Melnychuk. Η λογοθεραπεύτρια Donna Dagenais και ο οστεοπαθητικός Mark Rosen βοήθησαν επίσης στη θεραπεία του Max. Η προσωπική μου θεραπευτική πορεία διευκολύνθηκε από τους ομοιοπαθητικούς Simon Taffler και Sally Williams.

Οι δάσκαλοι και οι συμμαθητές μου παρείχαν πολλές από τις πληροφορίες που βρίσκονται στο παρόν βιβλίο. Μελέτησα με τους Misha Norland, Simon Taffler, Sadhna Thakkar, Louis Klein, Jan Scholten, Alize Timmerman, Will Taylor, David Little, Julian Winston, John Melnychuk, Jo Daly, Murray Feldman, Janet Snowdon, Jeremy Sherr και Rajan Sankaran. Οι συμμαθητές μου είναι πολυάριθμοι, οφείλω όμως ιδιαίτερες ευχαριστίες στους Jonathan Pierce, Leslie Platner, Keith Kale, Janet Mandell, Pam Klein, Joy Wilson, Maggie Taeger και Gini Ellis.

Τέλος, ευχαριστώ όλους όσους με καθοδήγησαν και με βοήθησαν στη θαυμαστή διαδικασία έκδοσης ενός βιβλίου. Πολλές ευχαριστίες στον επιμελητή της έκδοσης Jim Gebbie για την άμεση και σχολαστική του εργασία, καθώς και στην ταλαντούχα σχεδιάστρια βιβλίων Melanie Haage, που έφτιαξε ένα πανέμορφο βιβλίο το οποίο όλοι θα εκτιμήσουν. Θέλω επίσης να ευχαριστήσω τους Marilyn και Tom Ross για το πολύτιμο βιβλίο τους σχετικά με τις εκδόσεις και τη διαφημιστική προβολή, και όλους τους εργαζομένους στην Data Reproductions Corporation.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η αποκάλυψη της ομοιοπαθητικής

«Aude Sapere»

(«Τολμήστε να Γνωρίσετε»)

SAMUEL HAHNEMANN, ΙΑΤΡΟΣ

Επιγραφή πρώτης σελίδας, *Το Όργανον της θεραπευτικής τέχνης*,
1810 [Hahnemann]

Ίσως σας φανεί απίστευτο, είναι όμως αληθινό. Ο γιος μου θεραπεύτηκε από μια ανίατη ασθένεια, με ένα φάρμακο που θεωρητικά δεν περιέχει απολύτως τίποτα – τουλάχιστον σύμφωνα με τη συμβατική επιστημονική σκέψη. Ωστόσο, όπως επανειλημμένα έχει δείξει η ιστορία, η αποδεκτή επιστημονική και ιατρική γνώση μιας εποχής μπορεί να είναι λανθασμένη.¹

Όλα ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 1995. Τον καιρό εκείνο εργαζόμουν ως επικεφαλής του τμήματος πληροφορικής στα ερευνητικά προγράμματα της ΝΑΣΑ. Ο σύζυγός μου Steve εργαζόταν επίσης στη βιομηχανία των ηλεκτρονικών υπολογιστών, ως ερευνητής της εται-

---

1. Όταν ο Γαλιλαίος ανακάλυψε ότι η Γη είναι στρογγυλή, αμφισβητώντας την «επιστήμη» και τις πεποιθήσεις της εποχής, αντιμετώπισε την Ιερά Εξέταση. Αργότερα, όταν ο Αϊνστάιν μίλησε για τη Θεωρία της Σχετικότητας και τα κβάντα, που κλόνιζαν τα θεμέλια της Νευτώνιας φυσικής, για μεγάλο διάστημα αμφισβητήθηκε και χλευάστηκε. Στο χώρο της ιατρικής, ο βελονισμός αμφισβητήθηκε έντονα την προηγούμενη δεκαετία, προτού γίνει ευρέως αποδεκτός. Ακριβώς το ίδιο συμβαίνει σήμερα με την αμφισβήτηση της ομοιοπαθητικής από το ιατρικό κατεστημένο. Τα θεραπευτικά αποτελέσματα της ομοιοπαθητικής είναι σαφή, και παρόλο που ο μηχανισμός δράσης των ομοιοπαθητικών φαρμάκων δεν έχει ερμηνευτεί, δεν εμποδίζει τους ομοιοπαθητικούς γιατρούς να τη χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά, κατά τον ίδιο τρόπο που χρησιμοποιούνταν και ο ηλεκτρισμός, προτού διατυπωθεί η σωστή ερμηνεία περί της κίνησης των ηλεκτρονίων. (Σ.τ.Ε.)

ρείας Apple Computer. Είχα ολοκληρώσει το διδακτορικό μου στο Πανεπιστήμιο Στάνφορντ στα τέλη της δεκαετίας του '70 και από τότε, τόσο ο Steve όσο κι εγώ συμμετείχαμε ενεργά στις ραγδαίες και επαναστατικές εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν στη Silicon Valley. Ενώ εμείς μοχθούσαμε στα απομονωμένα ερευνητικά εργαστήρια, οι φίλοι κι οι γνωστοί μας δημιουργούσαν τις δικές τους εταιρείες οι οποίες θα γίνονταν πασίγνωστες τα επόμενα χρόνια.

Τύχαινε επίσης να είμαι οπαδός της επικρατούσας ιατρικής, με αρκετές σχετικές γνώσεις. Μια ενθουσιώδης «Μαμά γιατρός», κοιμόμουν με το ιατρικό εγχειρίδιο *Merck Manual* στο κομοδίνο μου. Ενώ μελετούσα το εγχειρίδιο αυτό τις μεταμεσονύκτιες ώρες, ο Steve συχνά με ρωτούσε: «Amy, γιατί δεν σπουδάζεις ιατρική;»

Οι δυο γιοι μας ήταν τότε τριών και έξι χρόνων αντίστοιχα και, όπως είναι φυσικό, φροντίζαμε ιδιαίτερα την υγεία τους. Όποτε προέκυπτε κάποιο πρόβλημα, συμβουλευόμασταν το γιατρό και ακολουθούσαμε ανεπιφύλακτα τις υποδείξεις του. Δυστυχώς, αντιμετωπίσαμε ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα. Ο μικρότερος γιος μας, ο Max, ξαφνικά παρουσίασε συμπτώματα αυτισμού. Η τρομερή αυτή πάθηση, η οποία θεωρείται ανίατη, περιορίζει σημαντικά τις κοινωνιακές ικανότητες ενός παιδιού. Για κάποιον ανεξήγητο λόγο, η ασθένεια αυτή προσβάλλει ολοένα περισσότερα παιδιά κάθε χρόνο. Δεδομένου ότι οι συμβατικές θεραπευτικές επιλογές ήταν περιορισμένες, κάναμε το καλύτερο που μπορούσαμε.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, τον Ιανουάριο του 1999, όλα είχαν αλλάξει. Και τα δυο παιδιά προόδευαν στο σχολείο. Ο Max δεν εμφάνιζε πλέον συμπτώματα αυτισμού – ήταν έξυπνος, ομιλητικός και κοινωνικός. Ο αυτισμός του θεραπεύτηκε χάρη σε μια αμφισβητούμενη θεραπεία, γνωστή εδώ και 200 χρόνια – *την ομοιοπαθητική*.

Οι παραπάνω αλλαγές δεν ήταν οι μόνες. Μετά από δύο δεκαετίες ερευνητικής εργασίας, εγκατέλειψα τον τομέα των υπολογιστών, ξεκίνησα σπουδές ομοιοπαθητικής, άρχισα να γράφω, να ασχολούμαι με την επιμέλεια κειμένων και να προβάλλω την ομοιοπαθητική ιατρική. Η υγεία όλων μας ήταν καλύτερη από ποτέ. Συμβουλευόμασταν κατά κύριο λόγο ομοιοπαθητικούς γιατρούς και ακολουθούσαμε τις υποδείξεις της συμβατικής ιατρικής μονάχα σε έκτακτα και εξαιρετικά επικίνδυνα περιστατικά. Ούτε καν σκεφτόμουν πια να χρησιμοποιήσω τα φάρμακα που έπαιρνα στο παρελθόν – ασπιρίνη

για τον πυρετό, σιρόπι για το βήχα, κορτιζόνη για τις δερματοπάθειες, αντιβιοτικά για την ωτίτιδα.

Τι είχε συμβεί;

Στο βιβλίο αυτό παρουσιάζω την προσωπική μου πορεία ανακάλυψης και θεραπείας, όπως και αυτήν συγγενών ή φίλων. Ο στόχος μου είναι να μοιραστώ μαζί σας κάποιες εκπληκτικές και επαναστατικές πληροφορίες που συγκέντρωσα σχετικά με την ιατρική φιλοσοφία και τις θεραπευτικές ιδιότητες της ομοιοπαθητικής. Ανακάλυψα ότι οι περισσότεροι Αμερικανοί γνωρίζουν ελάχιστα για την εναλλακτική αυτή μορφή ιατρικής. Παρότι πολλοί ίσως έχουν ακουστά τον όρο «ομοιοπαθητική», οι περισσότεροι τη συγχέουν με τη χρήση βοτάνων ή νομίζουν ότι έτσι ονομάζονται γενικά όλες οι φυσικές ή ολιστικές ιατρικές μέθοδοι.

Η ομοιοπαθητική, βεβαίως, είναι μια ολιστική θεραπεία (δηλαδή, αντιμετωπίζει την ασθένεια ως φαινόμενο που αφορά ολόκληρο το σώμα) και τα ομοιοπαθητικά φάρμακα προέρχονται από φυσικές πηγές. Η ομοιοπαθητική είναι ένα σαφές και πλήρες σύστημα ιατρικής και βασίζεται σε μια απλή αρχή ίασης που αποκαλείται *Ο Νόμος των Ομοίων*. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, *μια ασθένεια θεραπεύεται με τη χρήση μιας ουσίας εφόσον η ουσία αυτή προκαλεί, σε ένα υγιές άτομο, ένα σύνολο συμπτωμάτων παρόμοιων με εκείνα της ασθένειας*. Αυτό ακριβώς σημαίνει, εξάλλου, ο όρος «ομοιοπαθητική». Ενώ άλλα ολιστικά συστήματα φροντίδας της υγείας βασίζονται σε διαφορετικές αρχές ή σε συσσωρευμένη εμπειρία και λαϊκούς μύθους, η ομοιοπαθητική εξ ορισμού αποτελεί ένα ιατρικό σύστημα το οποίο βασίζεται αποκλειστικά στον παραπάνω θεμελιώδη νόμο.

Η ομοιοπαθητική, ως ιατρική μέθοδος, είναι ευρέως γνωστή και αποδεκτή στην Ευρώπη, στην Ινδία, στο Πακιστάν και στη Λατινική Αμερική. Υπολογίζεται ότι ποσοστό 32% των οικογενειακών γιατρών στη Γαλλία χρησιμοποιεί ομοιοπαθητικά φάρμακα [Bouchayer], ενώ στην Αγγλία το 42% των γιατρών συστήνει την ομοιοπαθητική στους ασθενείς του [Wharton]. Η ομοιοπαθητική έχει ενσωματωθεί στο εθνικό σύστημα υγείας πολλών χωρών, για παράδειγμα στη Γερμανία, στην Ινδία, στη Βραζιλία, στο Μεξικό, στο Πακιστάν, στη Σρι Λάνκα και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πράγματι, ανήκει στις τέσσερις πιο διαδεδομένες ιατρικές μεθόδους στον κόσμο, μαζί με την κινεζική ιατρική, τη βοτανοθεραπεία και τη συμβατική ιατρική [Poitevin].

Η ομοιοπαθητική είναι ένα αποδεδειγμένο ιατρικό σύστημα. Εκατοντάδες διπλές-τυφλές, ελεγχόμενες μελέτες placebo έχουν διεξαχθεί τα τελευταία χρόνια, ειδικότερα στην Ευρώπη και την Ινδία. Οι μελέτες αυτές απέδειξαν ότι τα ομοιοπαθητικά σκευάσματα είναι όντως αποτελεσματικά. Ο γιατρός Wayne Jonas, πρώην διευθυντής του Γραφείου Εναλλακτικής Ιατρικής στο Εθνικό Ινστιτούτο Υγείας, είναι ένας από τους αμερικανούς ιατρικούς ερευνητές που μελετούν ενεργά την ομοιοπαθητική. Έχει συνεργαστεί για τη συγγραφή ενός βιβλίου σχετικά με διάφορες ερευνητικές μελέτες για την ομοιοπαθητική [Jonas & Jacobs] και έχει διατελέσει μέλος μιας ερευνητικής ομάδας η οποία ανέλυσε 89 διπλές-τυφλές μελέτες ομοιοπαθητικής θεραπείας. Η ομάδα ανακάλυψε ότι κατά μέσον όρο η ομοιοπαθητική είχε διπλάσια αποτελεσματικότητα από την placebo [Linde]. Η εργασία του Jonas, όπως και αρκετές άλλες μελέτες, παρουσιάζεται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 7. Στο ίδιο κεφάλαιο εξετάζεται επίσης ο τρόπος λειτουργίας των ομοιοπαθητικών φαρμάκων. Προς το παρόν, ας ρίξουμε μια εκτενέστερη ματιά στην ομοιοπαθητική γενικότερα.

Η εξέχουσα θέση της ομοιοπαθητικής στην Αμερική του 19ου αιώνα

Ειρωνικά, η ομοιοπαθητική ήταν αρκετά γνωστή τον 19ο αιώνα στην Αμερική. Στα τέλη του 1800 υπήρχαν περισσότερες από 20 ομοιοπαθητικές σχολές στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ομοιοπαθητική βάδιζε δίπλα στην *Αλλοπαθητική* (συμβατική) ιατρική και την *Εκλεκτική* ιατρική (παρόμοια με τη σύγχρονη βοτανοθεραπεία ή φυσιοπαθητική), ως ένας από τους τρεις διαπιστευμένους και αποδεκτούς κλάδους της ιατρικής, και η Αμερική ήταν παγκόσμια πρωτοπόρος στον τομέα της ομοιοπαθητικής.

Ποια είναι η καταγωγή της ομοιοπαθητικής; Αντίθετα με τις υπόλοιπες εναλλακτικές θεραπείες οι οποίες είναι δημοφιλείς στην Αμερική σήμερα, η ομοιοπαθητική είναι δυτικής προέλευσης. Αναπτύχθηκε από ευρωπαίους γιατρούς στις αρχές του 1800, όταν οι αποδεκτές ιατρικές πρακτικές της εποχής εκείνης δεν είχαν αποτελέσματα. Μια ολόκληρη κοινότητα από ομοιοπαθητικούς οδηγήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1830, όπου ίδρυσαν ιατρεία και ιατρικούς συλλό-

γους. Για την ακρίβεια, ο πρώτος ιατρικός σύλλογος που ιδρύθηκε ποτέ στις Ηνωμένες Πολιτείες ανήκε στο χώρο της ομοιοπαθητικής – το Αμερικανικό Ινστιτούτο Ομοιοπαθητικής, το οποίο ιδρύθηκε το 1844.

Πολλές από εκείνες τις πρώτες σχολές ομοιοπαθητικής ιατρικής υπάρχουν και σήμερα, παρότι όλες τους μετατράπηκαν σε αλλοπαθητικές (συμβατική ιατρική) στις αρχές του 1900. Η αξιοσημείωτη Ιατρική Σχολή Hahnemann της Φιλαδέλφειας, για παράδειγμα, πήρε το όνομά της από τον ιδρυτή της ομοιοπαθητικής, ιατρό Samuel Hahnemann. Η μελέτη της ομοιοπαθητικής ήταν υποχρεωτική στη σχολή, μέχρι το 1940, και προαιρετικά μαθήματα ομοιοπαθητικής διδάσκονταν μέχρι το 1955. Άλλες σχολές που ξεκίνησαν ως ομοιοπαθητικές είναι το Ιατρικό Κολέγιο της Νέας Υόρκης, η Πανεπιστημιακή Σχολή Ιατρικής στη Βοστώνη και η ιατρική σχολή του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν στο Ανν Άρμπορ [Winston].

Το πρώτο ιατρικό κολέγιο γυναικών στις Ηνωμένες Πολιτείες –New England Female Medical College–, το οποίο ιδρύθηκε το 1848, παρείχε ομοιοπαθητικές σπουδές. Η ομοιοπαθητική ήταν η ιατρική που προτιμούσαν οι μορφωμένες γυναίκες της περιόδου εκείνης, και οι περισσότερες γυναίκες γιατροί στην Αμερική τότε ήταν ομοιοπαθητικοί. Ακόμη και η Elizabeth Cady Stanton, σουφραζέτα και φεμινίστρια φιλόσοφος, εξασκούσε ερασιτεχνικά την ομοιοπαθητική, με την οποία ήρθε σε επαφή μέσω του γαμπρού της, Edward Bayard, διακεκριμένου γιατρού ομοιοπαθητικής. Η Susan B. Anthony, ξακουστή συνάδελφος της Stanton, υπήρξε επίσης υποστηρίκτρια της ομοιοπαθητικής, με προσωπική γιατρό την ομοιοπαθητικό Julia Holmes Smith από το Σικάγο.

Είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι ένα ουσιαστικό τμήμα της ιατρικής στην Αμερική του 19ου αιώνα σχεδόν ξεχάστηκε τον 20ό αιώνα. Οι εξερευνητές εκείνης της εποχής στα ταξίδια τους ανά την ήπειρο είχαν μαζί τους ομοιοπαθητικά φάρμακα. Τα ομοιοπαθητικά σκευάσματα συχνά ήταν τα μόνα διαθέσιμα, αποτελεσματικά φάρμακα. Το πρώτο οικογενειακό ιατρικό εγχειρίδιο υπήρξε ένας ομοιοπαθητικός οδηγός –*The Domestic Physician*– που δημοσιεύθηκε το 1835, έργο του γιατρού Constantine Hering, ιδρυτή της ομοιοπαθητικής στην Αμερική.

Αρχετοί πρόεδροι των ΗΠΑ, πολιτικοί και μέλη της κοινωνικής ελίτ στα τέλη του 1800 και στις αρχές του 1900 ακολουθούσαν επίσης την ομοιοπαθητική ιατρική, όπως και τα μέλη του νέου Ρεπουμπλικαν-

νικού κόμματος που κυριαρχούσε στην Ουάσιγκτον στα 1860. Μέχρι σήμερα, το άγαλμα του Hahnemann, το οποίο βρίσκεται στην Ουάσιγκτον, αποτελεί το μοναδικό μνημείο στην πόλη που είναι αφιερωμένο σε μη στρατιωτική, μη πολιτική μορφή. Το άγαλμα τοποθετήθηκε το 1900 στη διασταύρωση της 16ης Οδού με τη Λεωφόρο Massachusetts, θέση την οποία επέλεξε ο ίδιος ο πρόεδρος McKinley ώστε να διακρίνεται καθαρά το άγαλμα από τον Λευκό Οίκο. Ο McKinley υπήρξε θερμός υποστηρικτής της ομοιοπαθητικής και ως εκ τούτου ήταν ο επίτιμος προσκεκλημένος στην τελετή εγκαινίων του μνημείου [*Homeopathy Today*].

Στις αρχές του 1900 η ομοιοπαθητική ήταν ακόμα αποδεκτή και αρκετά ισχυρή ώστε να δικαιούται επίσημη αναγνώριση στους κόλπους των ένοπλων δυνάμεων. Στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, για παράδειγμα, υπήρχε ένα ομοιοπαθητικό ιατρικό σώμα –το Αμερικανικό Νοσοκομείο της Στρατιωτικής Βάσης Νο 48– με προσωπικό 100 νοσοκόμες, 22 γιατρούς και δύο οδοντιάτρους, σχεδόν όλοι τους ομοιοπαθητικοί [Bautista]. Το 1922, ο πρόεδρος Harding, ο πατέρας του οποίου υπηρέτησε ως ομοιοπαθητικός γιατρός στον Εμφύλιο Πόλεμο, διοργάνωσε ένα συνέδριο ομοιοπαθητικής στον Λευκό Οίκο.

Η δημοτικότητα της ομοιοπαθητικής στις Ηνωμένες Πολιτείες αυξήθηκε ραγδαία στα 1800, παρά τη σθεναρή πολιτική και κοινωνική εναντίωση εκ μέρους των αλλοπαθητικών γιατρών. Το γεγονός αυτό οφειλόταν κυρίως στα εξαιρετικά της αποτελέσματα. Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, οι ομοιοπαθητικοί γιατροί και τα νοσοκομεία τους θεράπευαν επιδημίες με περισσότερη επιτυχία απ' ό,τι οι αλλοπαθητικοί ομόλογοί τους – όπως για παράδειγμα με την επιδημία χολέρας το 1832. Στην ολέθρια επιδημία γρίπης το 1918, όταν η «Μεγάλη Λευκή Μάστιγα» στοίχισε τη ζωή περισσότερων από 500.000 ανθρώπων μονάχα στην Αμερική, οι ομοιοπαθητικοί είχαν ένα ποσοστό θανάτων της τάξης του 1,05%, ενώ συνολικά το ποσοστό των αλλοπαθητικών ήταν 30% – δεν ήταν ασυνήθιστες οι αναφορές σε ποσοστό 60% [Perko]. Στο φιλανθρωπικό νοσοκομείο στο νησί Γουόρντς στη Νέα Υόρκη παρουσιάστηκε το μικρότερο ποσοστό θανάτων σε ολόκληρη την πόλη. Το νοσοκομείο ήταν υπό την επίβλεψη του Διευθυντή Υγείας (και αργότερα γεροϋσιαστή) γιατρού Royal Copeland, ο οποίος χρησιμοποίησε την ομοιοπαθητική για όλα τα περιστατικά [Winston].

Για πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους, η ομοιοπαθητική δυστυχώς δέχθηκε επίθεση και καταστολή στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το 1847 ιδρύθηκε από τους αλλοπαθητικούς η Αμερικανική Ιατρική Εταιρεία (ΑΙΕ-ΑΜΑ), εν μέρει ως απάντηση στην “απειλή” της ομοιοπαθητικής. Ο καταστατικός χάρτης της απαγόρευε εντελώς στα μέλη του είτε να συναναστρέφονται κοινωνικά είτε να συνεργάζονται με τους ομοιοπαθητικούς. Από τα μέσα ως τα τέλη του 1800 οι απαγορεύσεις για τις επαφές με τους ομοιοπαθητικούς γιατρούς κλιμακώθηκαν και αρκετοί αλλοπαθητικοί εκδιώχθηκαν από τους ιατρικούς συλλόγους επειδή δεν συμμορφώθηκαν. Στο εξαιρετικό του βιβλίο για την ιστορία της ομοιοπαθητικής στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ο Julian Winston αναφέρει:

«Ως τα μέσα του 1850 όλοι οι ιατρικοί σύλλογοι της χώρας, εκτός από τον Ιατρικό Σύλλογο της Μασαχουσέτης, είχαν εκδιώξει τα ομοιοπαθητικά τους μέλη. Το 1856, η Αμερικανική Ιατρική Εταιρεία πήρε την απόφαση ότι οι ομοιοπαθητικές μελέτες και τα σχετικά περιστατικά δεν θα πρέπει εφεξής να συζητούνται, ούτε να δημοσιεύονται στα αλλοπαθητικά ιατρικά περιοδικά. Από τότε δεν υπήρξε καμία επίσημη επικοινωνία ανάμεσα στους δύο αυτών κλάδους του ιατρικού επαγγέλματος. Δεν επιτρεπόταν στους αλλοπαθητικούς να συμβουλευόταν τους ομοιοπαθητικούς γιατρούς ή να υποστηρίζουν τη φαρμακοποιία τους... Το 1878, ένας γιατρός αποπέμφθηκε από κάποιον τοπικό ιατρικό σύλλογο στο Κονέκτικατ, επειδή ζήτησε τις συμβουλές μιας ομοιοπαθητικής γιατρού – της συζύγου του... Ένας από τους ηγέτες στην Ουάσιγκτον ήταν ο Tullio Verdi, ο πρώτος ομοιοπαθητικός που διορίστηκε στην υπηρεσία υγείας στην πρωτεύουσα και γιατρός του Υπουργού Εξωτερικών William F. Seward. Όταν δολοφονήθηκε ο Λίνκολν, έγινε επίσης μια απόπειρα κατά της ζωής του Seward. Ο γιατρός του Λευκού Οίκου περιέθαλψε τον Seward και πληροφόρησε τον Verdi, όταν εκείνος έφθασε, για όσα είχε κάνει. Επειδή «συμβουλευτήκε έναν ομοιοπαθητικό», ο γιατρός του Λευκού Οίκου εισέπραξε αυστηρή μομφή από την Ιατρική Κοινότητα της Ουάσιγκτον.» [Winston, σελ. 51, 57]

Η ομοιοπαθητική αποτελούσε απειλή για τους αλλοπαθητικούς όχι μόνο εξαιτίας των θεραπευτικών της επιτευγμάτων, αλλά επίσης επειδή στους κόλπους της υπήρχαν γιατροί οι οποίοι είχαν εγκαταλεί-

ψει την αλλοπαθητική για την ομοιοπαθητική. Είχαν επαναστατήσει εκ των έσω. Αντιθέτως, οι εκλεκτικιστές φυτοθεραπευτές ήταν κατά κύριο λόγο ανειδίκευτοι (μη γιατροί), οι οποίοι αποτελούσαν μικρότερη απειλή για το συμβατικό ιατρικό κατεστημένο. Αυτή η παράδοση οξύτητας ανάμεσα στους ομοιοπαθητικούς και τους αλλοπαθητικούς έχει σήμερα ξεχαστεί από το αμερικανικό κοινό. Η ιστορία, ωστόσο, παραμένει.

Μέχρι το 1950, υπήρχαν μόλις 100 γιατροί που εξασκούσαν την ομοιοπαθητική στις Ηνωμένες Πολιτείες, και στο μεγαλύτερο μέρος τους ήταν ηλικιωμένοι και έτοιμοι να συνταξιοδοτηθούν. Οι λόγοι για αυτή την παρακμή ποικίλλουν και αποτελούν θέμα συζήτησης ανάμεσα στους ιστορικούς ερευνητές της ομοιοπαθητικής ακόμα και μέχρι τις μέρες μας. Οι περισσότεροι συμφωνούν ότι οι παράγοντες που συντέλεσαν είναι αρκετοί.

- Η εμφάνιση των νέων αλλοπαθητικών φαρμάκων και μεθόδων (ασπιρίνη, αντιβιοτικά και χρήση της ακτινογραφίας και του εμβολιασμού) κατέστησαν την αλλοπαθητική πολύ περισσότερο επιτυχημένη απ' ό,τι παλαιότερα. Επίσης, η εξάσκηση της αλλοπαθητικής ήταν ευκολότερη και πολύ περισσότερο προσοδοφόρα. Επειδή στην ομοιοπαθητική απαιτείται η εξατομικευμένη θεραπεία για κάθε ασθενή, η εφαρμογή της είναι χρονοβόρα. Είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις όπου ένας ομοιοπαθητικός γιατρός μπορεί να πει: «Απλώς πάρτε αυτό το φάρμακο για την περίπτωσή σας». Αντιθέτως, η επιλογή του φαρμάκου προσαρμόζεται ανάλογα με το μοναδικό σύνολο συμπτωμάτων του κάθε ασθενούς. Αυτό καθιστά την ομοιοπαθητική πολύ πιο επίπονη ιατρική τέχνη, όπως επίσης πολύ λιγότερο επικερδή απ' ό,τι η αλλοπαθητική.
- Οι κοινωνικές και πολιτικές πιέσεις που ασκήθηκαν στους ομοιοπαθητικούς γιατρούς, να σταματήσουν να εξασκούν την ομοιοπαθητική, υπήρξαν τεράστιες και υποστηρίχθηκαν οικονομικά από την αυξανόμενη δύναμη του Αμερικανικού Ιατρικού Συλλόγου, όπως και από τις αλλοπαθητικές φαρμακοβιομηχανίες.

- Σημειώθηκαν επίσης εσωτερικές διαμάχες ανάμεσα στους ίδιους τους ομοιοπαθητικούς γιατρούς, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην αυξανόμενη τάση ορισμένων ομοιοπαθητικών να χρησιμοποιούν τα νέα αλλοπαθητικά φάρμακα, τα οποία παρείχαν πολύ ευκολότερη και άμεση “αντιμετώπιση”, αν και τα αποτελέσματα στη θεραπεία δεν ήταν τόσο ουσιαστικά, ούτε διαρκούσαν. Ως αποτέλεσμα, εμφανίστηκε αυξανόμενη διάσταση ανάμεσα στους κλασικούς “αγνούς” και τους κατά το “ήμισυ” ομοιοπαθητικούς. Με τον καιρό, αυτοί οι αλλοπαθητικοί-ομοιοπαθητικοί άρχισαν επίσης να χρησιμοποιούν ομοιοπαθητικά σκευάσματα κατά τρόπο ασύμβατο με την κλασική ομοιοπαθητική θεωρία.
- Οι επιμορφωτικές δυνατότητες για τη σωστή εκπαίδευση των νέων και ταλαντούχων ομοιοπαθητικών γιατρών περιορίστηκαν σημαντικά, εξαιτίας των μειωμένων πόρων και της διακοπής λειτουργίας ανάλογων σχολών. Τα περισσότερα από αυτά τα περιστατικά συνέβησαν μετά την ανακοίνωση της Αναφοράς Flexner το 1910. Κατά παραγγελία του Andrew Carnegie και σε συνεργασία με τον Αμερικανικό Ιατρικό Σύλλογο, η αναφορά είχε ως στόχο να αξιολογήσει τις ιατρικές σχολές της Αμερικής. Επειδή τα επιλεγμένα πρότυπα μεροληπτούσαν προς όφελος της αλλοπαθητικής ιατρικής, ήταν προδιαγραμμένο οι ομοιοπαθητικές σχολές να ζημιωθούν. Ο Harris Coulter, κορυφαίος ιστορικός, ερευνητής και συγγραφέας σχετικά με την πολιτική της αμερικανικής ιατρικής, όπως επίσης γνώστης της διάστασης ανάμεσα στους ομοιοπαθητικούς και τους αλλοπαθητικούς, γράφει:

«Τα ευρήματα της Αναφοράς Flexner, όπως και η συνεχιζόμενη αξιολόγηση των ιατρικών σχολών από τον Αμερικανικό Ιατρικό Σύλλογο, πολύ σύντομα έγιναν αποδεκτά από τις κρατικές εξεταστικές επιτροπές οι οποίες αποφάσισαν να αποκλείσουν την εξεταστική συμμετοχή αποφοίτων από σχολές που είχαν λάβει χαμηλή βαθμολογία – ανεξάρτητα από τις γνώσεις ή την κατάρτιση των ίδιων των υποψηφίων. Η άρνηση των εξεταστικών επιτροπών να δεχθούν τους αποφοίτους σχολών τις οποίες η Αμερικανική Ιατρική Εταιρεία (ΑΙΕ) είχε θέσει σε δυσμένεια αποτέλεσε τη θανατική καταδίκη για τις σχολές αυτές, και με αυτό τον τρόπο η ΑΙΕ βρέθηκε σε πλεονεκτική θέση σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό ιατρικό σύστημα, όχι μόνο στο αλλοπαθητικό αλλά και στο ομοιοπαθητικό και

στο εκλεκτικιστικό (βοτανοθεραπεία), αποκτώντας έτσι μια δύναμη την οποία αναζητούσε επί δεκαετίες.» [Coulter73, σελ. 446]

Κατ' ουσίαν, τα αποτελέσματα της Αναφοράς Flexner εμπόδισαν εκείνους που είχαν φοιτήσει σε ομοιοπαθητικές ιατρικές σχολές να αποκτήσουν νόμιμη ιατρική άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Δεν ήταν ωστόσο μόνο η Αναφορά Flexner που προκάλεσε τον αφανισμό των ομοιοπαθητικών ιατρικών σχολών. Η αλήθεια είναι ότι, στην αρχή του 20ού αιώνα, όλο και λιγότερη “αγνή” ή αλλιώς “κλασική” ομοιοπαθητική διδασκόταν ακόμα και στα ομοιοπαθητικά ιδρύματα. Παρόλο που υπήρχαν ακόμα αρκετοί κλασικοί ομοιοπαθητικοί γιατροί στις αρχές του 1900, οι περισσότεροι στην ομοιοπαθητική ιεραρχία είχαν στραφεί στο συνδυασμό αλλοπαθητικής-ομοιοπαθητικής, με αποτέλεσμα να αρχίσουν να μειώνονται τα θεραπευτικά τους αποτελέσματα. Με τον καιρό, οι κλασικοί ομοιοπαθητικοί γιατροί εξέλιπαν και η ομοιοπαθητική ιατρική εντάχθηκε στην αλλοπαθητική.

Η επιστροφή της ομοιοπαθητικής

Σήμερα, σε έναν κόσμο όπου δεσπόζει ένα ιατρικό κατεστημένο το οποίο ολοένα και αναπτύσσεται τεχνολογικά ενώ παραμένει θεραπευτικώς αναποτελεσματικό, η ομοιοπαθητική κάνει τελικά την επανεμφάνισή της. Στις αρχές της δεκαετίας του '70, αρκετοί νεαροί αμερικανοί γιατροί –οι περισσότεροι από την ευρύτερη περιοχή του Σαν Φρανσίσκο– απογοητεύτηκαν από την ανικανότητα της αλλοπαθητικής να θεραπεύσει χρόνιες ασθένειες. Στα τέλη της δεκαετίας του '60, ανακάλυψαν εκ νέου τα ξεχασμένα κείμενα από τους ομοιοπαθητικούς γιατρούς του 19ου αιώνα – και η ανακάλυψή τους αυτή υπήρξε εκπληκτική. Είδαν στην παλιά ιατρική τέχνη το δυναμικό για νέους δρόμους.

Οι ενθουσιώδεις εκείνοι νέοι ομοιοπαθητικοί γιατροί πολύ γρήγορα συνειδητοποίησαν ότι δεν υπήρχε χρόνος για χάσιμο· αναζήτησαν τους λίγους εναπομείναντες ομοιοπαθητικούς γιατρούς στις Ηνωμένες Πολιτείες και μελέτησαν κοντά τους. Οδηγήθηκαν επίσης στην Ευρώπη για να μελετήσουν μαζί με τους εκεί δασκάλους. Στην Ευρώπη, η ομοιοπαθητική κοινότητα είχε παραμείνει μικρή αλλά ευημε-

ρούσε. Όντως, οι βασιλικές οικογένειες –και ειδικότερα η βρετανική– παρέμειναν υπέρμαχες της ομοιοπαθητικής. Αρκετοί από τους γιατρούς εκείνους ταξίδεψαν επίσης στην Ινδία, όπου η ομοιοπαθητική ήταν μια πολύ δημοφιλής ιατρική μέθοδος για το λαό. Κυρίως εξαιτίας αυτών των προσπαθειών, όπως επίσης του αυξανόμενου ενδιαφέροντος για την ομοιοπαθητική από πολλούς εναλλακτικούς θεραπευτές, άρχισε να αναγεννιέται η αμερικανική ομοιοπαθητική.

Σήμερα υπάρχει μια μικρή και ποικιλόμορφη, αλλά αυξανόμενη ομάδα αμερικανών ομοιοπαθητικών –διπλωματούχοι γιατροί, βελονιστές, οστεοπαθητικοί και χειροπρακτικοί– οι οποίοι άρχισαν να χρησιμοποιούν περιστασιακά την ομοιοπαθητική στα ιατρεία τους, αφού έλαβαν μερική εκπαίδευση. Κάποιοι από αυτούς εντρυφήσαν περισσότερο και τώρα εξασκούν αποκλειστικά την ομοιοπαθητική. Μια άλλη ομάδα αποτελείται από φυσιοπαθητικούς-εκλεκτικιστικούς γιατρούς οι οποίοι εκπαιδεύτηκαν να χρησιμοποιούν ποικίλα θεραπευτικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένης και της ομοιοπαθητικής. Τέλος, υπάρχουν και οι επαγγελματίες ομοιοπαθητικοί γιατροί. Οι γιατροί αυτοί εκπαιδεύονται συγκεκριμένα ως ομοιοπαθητικοί, έχουν πιστοποίηση και αντιπροσωπεύονται από οργανισμούς όπως είναι το Συμβούλιο Ομοιοπαθητικής Πιστοποίησης/Council for Homeopathic Certification (ΣΟΠ-CHC) και ο Σύλλογος Ομοιοπαθητικών Βόρειας Αμερικής/North America Society of Homeopaths (ΣΟΒΑ-NASH).

Δυστυχώς, υπάρχουν επίσης πολλοί μη γιατροί που αυτοδιαφημίζονται ως «ομοιοπαθητικοί», χωρίς ωστόσο να έχουν καμιά ομοιοπαθητική εκπαίδευση ή πιστοποιημένη κατάρτιση, οι οποίοι χρησιμοποιούν τεχνικές που δεν έχουν απολύτως καμιά σχέση με την ομοιοπαθητική ιατρική. Ένας λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι τα πρότυπα για την πιστοποίηση στην ομοιοπαθητική δεν αναγνωρίζονται ακόμα από καμιά Πολιτεία στις ΗΠΑ. Πράγματι, υπάρχουν ακόμα αρκετές Πολιτείες όπου κανένας, ούτε καν διπλωματούχος γιατρός, δεν μπορεί να εξασκήσει νόμιμα την ομοιοπαθητική. Υπήρξαν γιατροί οι οποίοι κατηγορήθηκαν για «αντιεπαγγελματική συμπεριφορά» επειδή εξασκούσαν την ομοιοπαθητική, διότι η συμπεριφορά τους αυτή αντιπροσωπεύει «παρέκκλιση ή αποτυχία να συμμορφωθούν στα πρότυπα της αποδεκτής και επικρατούσας ιατρικής πρακτικής» [Winston, σελ. 440]

Με τα δεδομένα αυτά, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι δεν